העושה לולב לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, נטלו לצאת בו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב, ואף על פי שבירך עליו יום ראשון חוזר ומברך כל שבעה. העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו וקיימנו כו', נכנס לישב בה אומר "אשר קדשנו במצותיו וצונו לישב בסוכה" וכיון שבירך יום ראשון שוב אינו מברך קשיא לולב אלולב קשיא סוכה אסוכה? בשלמא לולב אלולב לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים כאן בזמן שאין בית המקדש קיים אלא סוכה אסוכה קשיא? תנאי היא דתניא תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהן דברי רבי וחכמים אומרים אינו מברך אלא שחרית בלבד אתמר אביי אמר הלכתא כרבי, ורבא אמר הלכתא כרבנן, אמר רב מרי ברה דבת שמואל: חזינא ליה לרבא דלא עביד כשמעתיה אלא מקדים וקאי ועייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך וכי אצטריך זימנא אחרינא עייל לבית הכסא ונפיק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך ואנן נמי כרבי עבדינן ומברכינן כל שבעה, אמר מר זוטרא: חזינא ליה לרב פפי דכל אימת דמנח תפילין מברך, רבנן דבי רב אשי כל אימת דממשמשי בהו מברכי. אמר רב יהודה אמר שמואל מצות לולב כל שבעה, ור' יהושע בן לוי אמר יום ראשון מצות לולב, מכאן ואילך מצות זקנים, ורבי יצחק אמר כל יומא מצות זקנים, ואפילו יום ראשון והא קיימא לן דיום ראשון דאורייתא? אימא בר מיום ראשון, אי הכי היינו דרבי יהושע בן לוי? אימא "וכן אמר רבי יצחק" ואף רב סבר כל שבעה מצות לולב *דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב המדליק נר של חנוכה צריך לברך *רבי ירמיה אמר הרואה נר של חנוכה צריך לברך מאי מברך? אמר רב יהודה יום ראשון המדליק מברך שלש והרואה מברך שתים, מכאן ואילך המדליק מברך שתים ורואה מברך אחת, ומאי מברך? ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר (של) חנוכה, והיכן צונו? מלא תסור ורב נחמן בר יצחק אמר °שאל אביך ויגדך (*מאי ממעט זמן אימא ממעט נס נס כל יומא איתיה) רב נחמן בר יצחק מתני לה בהדיא אמר רב כל שבעה מצות לולב. ת"ר העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו כו' נכנס לישב בה אומר ברוך אשר קדשנו כו', היתה עשויה ועומדת אם יכול לחדש בה דבר מברך, אם לאו לכשיכנס לישב בה מברך שתים אמר רב אשי °חזינא ליה לרב כהנא דקאמר להו לכולהו אכסא דקדושא. ת"ר היו לפניו מצות הרבה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות רבי יהודה אומר מברך על כל אחת ואחת בפני עצמה א"ר זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא הלכתא כרבי יהודה, ואמר רבי זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא מ"ט דרבי יהודה? דכתיב °ברוך ה' יום יום *וכי ביום מברכין אותו ובלילה אין מברכין אותו אלא בא לומר לך בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו הכא נמי בכל דבר ודבר תן לו מעין ברכותיו *ואמר ר' זירא ואיתימא ר' חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם, מדת בשר ודם כלי ריקן

מחזיק

העושה לולב · בערב יום טוב: לעצמו · ולא לאחרים: כאן בזמן בית המקדש · מברכין עליו במקדש כל שבעה דמדאורייתא היא כרבי יוחנן דתלי טעמא בדאורייתא: כל זמן שמניחן · ואפילו חולצן ומניחן מאה פעמים ביום וגבי סוכה נמי אע"ג דלא מפסקי לילות מימים וכחד יומא אריכא הוא מברכין עליה בכל יום דהוא דומיא דחולץ ומניח: אלא שחרית · ובסוכה נמי כיון דכחד יומא הוא סגי בברכה של יום ראשון: דלא עביד כשמעתיה · אלא כל זמן דמנח תפילין מברך: הכי גרסינן ואנן נמי כרבי עבדינן ומברכינן כל שבעה · ואע"ג דכחד יומא הוא, ובלולב נמי כל שבעה ואע"ג דמדרבנן, מברכינן עליה כי היכי דמברכינן בנר חנוכה ובמגילה דרבנן דקם ליה רב ושמואל בחד שיטתא בלולב, ורבין נמי משמיה דר' יוחנן אמר לולב שבעה: דמשמשי בהו. דקיימא לן חייב אדם למשמש בתפילין כל שעה ק"ו מציץ בפ"ק דיומא (דף ז:): מצות לולב שבעה · לברכה: יום ראשון מצות לולב · דאורייתא ועיקר ובעיא ברכה: מכאן ואילך מצות זקנים · רבן יוחנן בן זכאי וסיעתו, ודרבנן לא בעיא ברכה: ואף רב סבר לה כל שבעה · בעי ברכה למצות לולב ואף על גב דמדרבנן הוא בעי ברכה: דאמר רב · בנר חנוכה דמדרבנן היא ובעי ברכה, הכא נמי לא שנא: הרואה נר חנוכה · קאי על שלא הדליק בביתו ועובר ברשות הרבים ורואה אותה בפתחי ישראל שמצוה להניח בפתח צריך לברך על (א) הראשונה: מברך שתים · שהחיינו ושעשה נסים שאין על הרואה לברך להדליק הנר: מכאן ואילך · זמן ליכא: המדליק מברך · להדליק נר ושעשה נסים: והרואה · שעשה נסים לחודיה: והיכן צונו · הואיל והוא מדבריהם: מתני לה בהדיא · להא דרב גבי לולב ולא שמע לה מכללא דנר חנוכה: מברך שתים · לישב בסוכה וזמן: מצות הרבה · ליטול לולב לישב בסוכה להניח תפילין להתעטף בציצית: על המצות · ולא ידי כולן: כל יום ויום מעין ברכותיו · של שבת מעין של שבת, של חול מעין של חול, של יו"ט מעין של יו"ט המאורע:

מחזיק

העושה סוכה לעצמו · דווקא נקט לעצמו אבל לאחר לא מברך מידי להאי תנא דסבר דאין מברך לעשות כדדייקינן פ' התכלת (מנחות דף מב· ושם:) ואיכא תנא דתני בירושלמי בפרק הרואה עשאה לעצמו מברך לעשות סוכה עשאה לאחר מברך [א] לעשות סוכה [לשמו]:

העושה סוכה לעצמו מברך שהחייני · צריך לפרש טעם מאי שנא דיש מצות שתקינו לברך שהחיינו ויש מצות שלא תקינו: בעשיית סוכה ולולב תקינו כדאשכחן הכא, ובעשיית ציצית ותפילין לא תקינו כדמוכח פרק התכלת (ג"ז שם) דמפרש ר' יוחנן מאי מברך אתפילין של יד ותפילין של ראש ואילו "לעשות תפילין" לא מברך דלא חשיב ליה, וכמו כן יש לדקדק דשהחיינו נמי לא מברך מדלא חשיב לה, וכן אפדיון הבן מברך שהחיינו כדאיתא בסוף פרק ערבי פסחים (פסחים דף קכא:) ואילו אמילה לא מברך מדלא חשיב בפ' התכלת (מנחות שם) ובסוף ר"א דמילה (שבת דף קלז:) בהדי ברכות של מילה וכן אקריאת מגילה מברך שהחיינו כדאיתא בריש הקורא את המגילה עומד (מגילה דף כא:) ואילו אקריאת הלל לא מברך ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו, ודאמרינן בהרואה (ברכות דף כד·) דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין ד' מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן, וקשה מפדיון הבן:

נכנס לישב בה מברך לישב בסוכה · מדלא קאמר מברך שתים כדקתני סיפא בעשויה ועומדת ואין יכול לחדש בה דבר משמע דנפיק אהא דבירך אעשייה שהחייני ותימה ותיפוק ליה דמברך משום יו"ט כמו שמברכין איום טוב דפסח ועצרת וכל שאר ימים טובים ושמא כיון דסוכה מחמת חג קאתיא סברא הוא דזמן דידה אע"פ שבירך בחול פטור הוא אף בחג דזמן כי קא אתי מחמת מועד קאתי אפילו בלא יום טוב כדאמר לקמן (דף מז:) דאי לא בריך האידנא מברך למחר או ליומא אוחרא:

דכל אימת דמשמשי מברכי · דמצוה למשמש בהן שלא יסיח דעתו דבפרק קמא דיומא (ד' ז:) ילפינן מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת ולא אתפרש מאי הוא מברך אם מברכין לשמור את חוקיו כמו שמברכין בתר דמסלקין תפלתו או להניח כמו שמברכין בשעת הנחה כדאיתא בהקומץ רבה (מנחות דף לו· ושם) דהכא הרי מונחין ועומדין ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכין לשמור בתר דמסלקין תפלתו כדאיתא פרק בא סימן (נדה דף נא:):

הרואה נר של חנוכה צריך לברך · בשאר מצות כגון אלולב וסוכה לא תקינו לברך לרואה אלא גבי נר חנוכה משום חביבות הנס וגם משום שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצוה, וטעם ראשון ניחא דלא תיקשי ליה מזוזה, ועוד יש לפרש דאין שייך לתקן לרואה ברכה שאין העושה מברך:

אתרוג

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"א מהלכות ברכות הל' ט ופ"ז מהלכות לולב הלכה ו סמג עשין כז ועשין מד טוש"ע א"ח סי' תרמ"א סעיף ה: רש"ל [ועי' רש"א]

לא ב מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה טו טוש"ע א"ח סי' תרסב סעיף א:

לב ג מיי' פי"א מהל' ברכות הלכה ח ט ופ"ו מהלכות סוכה הל' יב סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמא סעיף א:

לג ד מיי' פ"ד מהלכות תפילין הלכה ז סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' כה סעיף יב:

לד ה מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה יב סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמג סעיף ג:

לה ו מיי' פ"ג מהל' חנוכה הלכה ד סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעו סעיף א:

לו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

לח ט מיי' פ"ו מהל' סוכה הל' יב סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרמא סעיף א:

לט י מיי' פי"א מהלכות ברכות הלכה י:

[ועי' תוס' מנחות מב: סד"ה ואלו]

◆

רבינו חננאל

למקדש ואין הלכה אלא ערבה למקדש: אמר רב יהודה אמר שמואל לולב ז'. פי' צריך לברך עליו כל שבעה. אבל סוכה סגי לה בחד יומא. רבה בר בר חנה אמר סוכה צריכה ברכה כל ז'. ולולב ביום אחד. ורב דימי ורבין תרוייהו משמא דר' יוחנן תרוייהו כרבה בר בר חנה קיימי בסוכה ומותבינן עליה דר' יוחנן מהא מתניתא דקתני לולב ז' וסוכה יום אחד ומשני לולב שבעה בזמן שבהמ"ק קיים. לולב יום אחד האידנא. סוכה תנאי היא דתניא תפלין כ"ז שמניחן מברך עליהן דברי רבי וחכמים אומרים אין מברך עליהן אלא שחרית בלבד ור' יוחנן דאמר כרבי. ואע"ג דאמר רבה בר בר חנה הלכה כחכמים לא עביד עובדא כשמעתיה אלא כל אימת דמנח להו מברך. רבנן דבי רב אשי כל אימת דהוו משמשי בהו מברכי אמר רב יהודה אמר שמואל מצות לולב כל ז' ואף רב סבר מצות לולב כל ז'. דאמר רב חייא בר אשי אמר רב המדליק נר חנוכה צריך לברך ביום ראשון המדליק מברך ג' והרואה מברך ב' כו'. וריב"ל אמר יום ראשון מצות לולב מיכן ואילך מצות זקנים וכן א"ר יצחק: ת"ר העושה סוכה לעצמו אומר ברוך שהחיינו. נכנס לישב בה מברך לישב בסוכה. היתה עשויה אם יכול לחדש בה דבר מברך אחת מיד שהחיינו. ואם לאו לכשיכנס בה מברך שתים אמר רב אשי רב כהנא מסדר להו לכולהו הני ברכתא אכסא דקידושא. ת"ר היו לפניו מצות הרבה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המצות. ר' יהודה אומר מברך על כל אחת ואחת מדכתיב ברוך ה' יום יום כל יום ויום תן לו מעין ברכותיו כלומר אם היא שבת מברך ברכת שבת. ואם י"ט הוא מברך ברכת י"ט הכא נמי כל מצוה ומצוה תן לו ברכתה בפ"ע והלכתא כר' יהודה א"ר זירא [לא] כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם

מדת

מסורת הש"ס

פסחים ז: [תוספ' ברכות פ"ו]

מנחות מב. [תוספתא שם]

[מנחות מג.]

שבת כג. ע"ש

דברים לב

תהלים סח

ברכות מ.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרואה נר וכו' לברך על האחת הראשונה:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה העושה. לעשות סוכה לשמו. נמחק וכ"ב על עשיית סוכה:

מבנה
◇ העושה:
לולב
סוכה
מתי מברכים ברכותיהם

נושא(באמצע)/מבנה
מח' אביי/רבא
אין לפסוק כדעתן בברכה
על תפילין - אי פעם
ביום או כל זמן שמניחן
אפילו מאה פעמים
ביום

מבנה
△ I II
ב' לשונות דרב
דמברכין על לולב כל ז'

תת נושא
ברכות על
נר חנוכה - מובא
כאן כהוכחה לרב סובר
בלולב דיברך כל ז'
למרות שאר הימים
מדרבנן כמו שרב
סובר דמברכי'
על נרות חנוכה
שהם מדרבנן

מבנה
△
מימרות דר' זירא
ואיתימא ר' חנינא בר פפא

* סוגריים אלו ובהבאה
אחריהם מיותרים לדעתי כי
זו עוד כדי בקריאה בעניין
המדליק נר חנוכה